

‘Van het oude sociale naar het nieuwe sociale via het ik-proces’

Inleiding gehouden tijdens de bijeenkomst van de Sociale Sectie op 30 januari 2016

door Margarete van den Brink

Wat mij in de loop van de tijd steeds duidelijker werd is dat het in de antroposofie voor wat betreft het sociale leven, niet in de eerste plaats om geesteswetenschappelijke kennis of het toepassen van sociale driegeleding, nieuwe economische inzichten, of nieuw leiderschap in organisaties gaat, hoe belangrijk ook. Dat zijn allemaal gevolgen, middelen, uitwerkingen, van de weg van het oude sociale naar het nieuwe sociale. Zij vormen echter niet de weg zelf.

De weg van oude naar nieuwe gemeenschapsvorming heeft te maken met de ontwikkeling die wij mensen individueel en met elkaar, stap voor stap doormaken in ons gezamenlijke sociale leven. Kenmerkend voor die weg is dat zij steeds van een oude sociale fase, via een overgangsfase, naar een nieuwe sociale fase leidt.

Het 6^e cultuurtijdperk

In onze tijd maken wij mee dat een oude groepsfase ten einde loopt. Tegelijkertijd kondigt zich een nieuwe sociale fase aan. Rudolf Steiner ziet die nieuwe groepsfase tot bloei komen in het 6^e Na-Atlantische cultuurtijdperk, dat rond 3500 na Christus, dus over zo'n 1400 jaar, begint.

Het 6^e Na-Atlantische cultuurtijdperk wordt in de antroposofie het ‘sociale tijdperk’ genoemd, omdat daarin het geestzelve volop tot ontplooiing komt. In het boek Openbaring in de bijbel wordt deze cultuurperiode aangeduid met ‘Philadelphia’, dat op ‘broederlijke liefde’ wijst.

Het geestzelve maakt deel uit van de Heilige Geest en zal mensen in de toekomst gemeenschappelijke wijsheid en waarheid brengen en hen zo op een nieuwe, vrije wijze met elkaar verbinden.

Omdat de geest zich dan in ieder persoonlijk ontplooit en tegelijkertijd ook in ieder ander mens, - die hebben zij gemeenschappelijk- zal het 6^e cultuurtijdperk een tijd zijn waarin de sociale betrokkenheid op elkaar, een gevoel van broederschap en zusterschap teweegbrengt.

Deze nieuwe sociale situatie moet, wil ze realiteit worden, echter lang tevoren worden voorbereid. Vandaar dat Rudolf Steiner er veel aan gelegen was dat daar in onze bewustzijnszietijd al bewust mee begonnen wordt.

Het verschil tussen de oude en de nieuwe groepsamenhang.

Wat is nu het kenmerkende verschil tussen de oude groepssamenhang en de nieuwe groep in het 6^e cultuurtijdperk? In de oude groep is de mens als enkeling geheel en al ondergeschikt aan de groep, de groepsnormen en de daarbij horende religieuze, ideologische en sociale tradities. Er bestaat een sterke, hiërarchische ordening, waarin (religieuze) leiders toezien op het naleven van de regels. Van een zelfstandig individu met een eigen mening is weinig of geen sprake.

In de nieuwe groep daarentegen staat de mens als mondig individu centraal en is er sprake van gelijkwaardigheid tussen mensen. Zij bestaat uit zelfstandige ik-mensen die zich van een aantal fundamentele zaken bewust zijn en vandaaruit handelen.

- Als eerste zijn zij zich bewust dat zij gezamenlijk een opgave of missie te vervullen hebben.
- Ieder van hen weet dat die gezamenlijke missie alleen kans van slagen heeft als ieder groepslid intensief aan zichzelf werkt en aan zijn/haar relaties met de ander. Dat wil zeggen: voortdurend reflecteert op het eigen waarnemen, voelen, denken en handelen en zo sturing geeft aan het eigen ik.
- Daarnaast hebben de leden van de nieuwe groep zich op het relationele vlak sociale vermogens eigen gemaakt die er toe leiden dat zij er op uit zijn hun medegroepsleden ondanks alle verschillen die er tussen hen bestaan, en ondanks alle conflicten die er steeds weer zijn, te begrijpen, te bereiken, te verdragen en mee te dragen. Beseffend dat dat de enige mogelijkheid voor samenwerking is in de nieuwe zin.

Met het toenemen van de individuele verschillen tussen mensen worden deze punten steeds belangrijker en urgenter. Want in de bewustzijnszieletijd wordt het op zichzelf gerichte ik steeds sterker en gaan mensen steeds meer van elkaar verschillen. Tegelijkertijd nemen ook de invloeden van de Tegenkrachten in en tussen hen toe. Vandaar dat mensen in de sfeer van de nieuwe groep, doelbewust sociale kunst met elkaar beoefenen. Wetend dat zij alleen zo hun gezamenlijke taak zullen kunnen vervullen.

Het ik-proces

In de overgangsfase tussen het huidige oude sociale en het toekomstige nieuwe sociale, ofwel tussen de oude groepssituatie en de nieuwe gemeenschapsvorming van de toekomst, bevindt zich het ik-proces dat kenmerkend is voor de bewustzijnszieletijd. Het ik en het ik-proces maken ons tot een individueel mens waarin de geest actief is. Zij scheppen daarmee de beslissende voorwaarden voor het toekomstige, nieuwe sociale.

Dit ik-proces wordt zichtbaar op het moment dat de mens zich als enkeling begint los te maken uit de onvrije banden van de oude groep en vervolgens stap voor stap zijn of haar eigen individuele weg gaat. Rudolf Steiner bracht dit proces van individualisering onder woorden in wat genoemd wordt de sociologische basiswet:

Aan het begin van de culturele ontwikkeling 'wordt het belang van de enkeling aan het belang van de instelling opgeofferd (de situatie in de oude groep). De verdere ontwikkeling leidt er evenwel toe, dat de enkeling zich uit de belangen van de instellingen bevrijdt en tot een vrije ontplooiing van zijn behoeften en capaciteiten komt'.

Met andere woorden: de verdere ontwikkeling leidt er toe dat de mens zich vrij maakt uit de oude groepssamenhang om zijn eigen ontwikkelingsweg als individu te gaan.

Voor de duidelijkheid: die stap heeft dan nog niets met de nieuwe groeps- of gemeenschapsvorm te maken. Dat is nog weer een volgende grote stap.

De oude groep en de ik-ontwikkeling

Overall om ons heen, maar ook in ons zelf en in onze relaties met andere mensen, kunnen we de worsteling en de problemen ervaren die de overgang van de oude groep naar de eigen ik-ontwikkeling veroorzaakt. Tegelijkertijd leeft in ons mensen al het toekomstige sociale, namelijk het diepe verlangen naar een situatie waarin mensen vanuit betrokkenheid op elkaar, in broederlijke en zusterlijke verbondenheid, samenleven en samenwerken. De nieuwe groepssituatie van de toekomst dus, die zijn basis heeft in de sociale impuls van het geestelijke zelf.

In antroposofische kringen wordt vaak zó gesproken alsof wij mensen die oude, onvrije groepssituatie in onze tijd al achter ons gelaten hebben en nu geheel en al bezig zijn met onze ik-ontwikkeling. Dat is echter nog maar zeer ten dele het geval. Verhoudingsgewijs is nog maar een kleine groep actief met de eigen ik-ontwikkeling bezig. Veruit het overgrote deel van de mensheid bevindt zich nog in de oude groepssituatie en zet hooguit de allereerste stappen in het zich losmaken uit de oude, onvrije groepstoestand.

Dat moeten we goed beseffen als wij ons verdiepen in de sociale achtergrond van volken in het Midden-Oosten, in Oosteuropa, Afrika, Azië, Zuid-Amerika, en ook in landen als Italië en Spanje. En niet te vergeten in alles wat met het vluchtelingenvraagstuk te maken heeft.

In dagblad Trouw beschreef journaliste Naema Tahir heel treffend het verschil tussen de westerse 'ik-cultuur' en de oude 'wij-cultuur' van de traditionele islam. Naema Tahir is zelf een (liberale) moslima die geboren werd in een traditioneel islamitisch gezin in Pakistan, maar al langere tijd in het westen woont. Zij legt het verschil tussen de islamitische cultuur en de westerse cultuur uit met behulp van het 'wij' en het 'ik'. Zij schrijft:

'In een traditionele samenleving zoals de islamitische is het 'ik' secundair. Wat ik wil, doet er minder toe, want het gaat om het 'wij'. Het geheel. Dit 'wij' omvat niet alleen de nu levenden, maar ook de doden en de nog niet geboren. Allemaal samen vormen ze een gemeenschap,

gebonden door bepaalde religieuze tradities. Van jongs af aan wordt de mens geleerd zijn 'ik' en zichzelf in dienst te stellen van het grotere geheel. Wat iemand wil is dus niet zo relevant. Het gaat erom wat je behoort te doen binnen de groep. Zo 'n opvoeding leidt er toe dat 'ik' en 'wij' niet meer goed los van elkaar te zien zijn. 'Ik' wil wat 'wij' willen. En 'wij' willen wat de religieuze traditie voorschrijft. De psychische inbedding van het individu in de groep en de traditie is dus totaal. Een leven buiten de groep en traditie is erger dan de dood'.

Als je probeert je in zo'n individu afkomstig uit de 'wij-cultuur' te verplaatsen en met diens ogen naar het Westen te kijken, zegt zij, dan zie je opeens hoe wezensvreemd de Westerse cultuur is vanuit dat perspectief:

'Inbedding van het individu in de groep en de groep in de religieuze traditie ontbreekt. Iedereen doet waar hij of zij zelf zin in heeft. Het 'ik' is dik, het 'wij' anorectisch. Dat is anarchie, losbandigheid, afkeer van de weg van God. Met andere woorden: het is de hel op aarde. Wie daar iets tegen onderneemt, is een ridder in dienst van de Hoogste'.

Deze levenshouding en wijze van kijken die hun uitgangspunt hebben in de oude groepssituatie, komen we in de wereld nog volop tegen. Vele, zoniet alle oorlogen in het Midden-Oosten hebben hier mee te maken. Binnen deze oude groepen zijn geestelijke krachten werkzaam die de oude groepssituatie willen handhaven. Een ieder die daar van afwijkt of daar aan tornt, wordt gecorrigeerd en loopt gevaar gestraft te worden. We kunnen hier duidelijk de tegenkrachten aan het werk zien.

De ik-cultuur in het Westen

Ondertussen zijn wij mensen in het Westen steeds meer bezig stappen te zetten in onze ik-ontwikkeling. Dat wil zeggen in de ontwikkeling van het eigen ik-bewustzijn dat zijn basis heeft in een actief eigen denken, voelen, willen en handelen. Kijk maar hoe bijvoorbeeld autochtone blanke Nederlanders hun kinderen opvoeden. Voortdurend worden deze uitgedaagd een eigen mening te hebben en eigen keuzes te maken. Dat leidt er toe dat het eigen ik-besef, het eigen ik-bewustzijn, steeds wakkerder en sterker wordt.

Daarmee wordt de kloof tussen de leden van de oude groep, en degenen die met de eigen ik-ontwikkeling bezig zijn, steeds groter. Met de ontwikkeling van het ik-bewustzijn, valt de oude groeps- en familiestructuur die zijn basis vindt in religieuze en traditionele waarden en normen, steeds meer uiteen. Daarmee komt de mens als individu steeds meer op zichzelf te staan. Zo wordt de wetmatigheid vervuld die Rudolf Steiner beschreef.

Wat of wie is het ik?

Het is mijn ervaring dat in antroposofische kring weliswaar veel over het ik gesproken wordt, maar dat lang niet altijd duidelijk is wat dat ik nu eigenlijk is. Wat het inhoudt. Het wordt vaak met een hoofdletter geschreven, maar is dat altijd juist? Soms wordt het ik 'ego' genoemd, maar klopt dat wel? Waar is dat juist, waar niet?

Ik ontdekte in de loop van de tijd dat er tenminste vijf verschillende aspecten van het ik te onderscheiden zijn. Alle vijf hebben verschillende functies. Die moeten we leren kennen. Pas dan wordt enigszins helder wat het raadsel van het ik inhoudt. Ik heb de vijf aspecten in het bijgevoegde schema ondergebracht.

Vanaf het oerbegin van de mensheid bouwden hoge scheppende geestelijke wezens voor de wordende mens een fysiek lichaam, een etherlichaam en een astraallichaam.

In de Lemurische tijd werd aan deze lichamen het ik-toegevoegd. Dat was nodig opdat de mens werkelijk mens kon worden en zelfbewustzijn kon ontwikkelen. Dit ik is een gave, een offer, van de Geesten van de Vorm, de Elohim. Zij stonden delen van hun ik af en schonken dat aan de mensen.

In de loop van Lemurië, Atlantis en de Na-Atlantische tijd, daalde dit ik af in de lichamelijke omhullingen van astraallichaam, etherlichaam en fysieke lichaam. Tijdens dat gebeuren legden hoge scheppende geestelijke wezens in die lichamen de basis voor de menselijke ziel. Dat wil zeggen, voor

de instinktieve begeertes en emoties, het gevoel, het waarnemen, het denken, de wil en het bewustzijn. Ofwel voor de gewaarwordingsziel, de verstands-gemoedsziel en de bewustzijnsziel.

Rudolf Steiner vertelt in zijn boek *Theosofie* dat het ik, als vierde wezensdeel (!) - aanvankelijk door hem ook 'ik-organisatie' of 'ik-drager' genoemd, naar beneden toe zijn wortels heeft in het astrale, etherische en fysieke lichaam. Naar boven staat het open naar de wereld van de geest. Daar haalt het zijn inspiratie, kracht en voeding vandaan. Met de wereld van de geest bedoelt Rudolf Steiner hier de wereld van God de Heilige Geest. De Geest die waarheid is en wijsheid en vrijheid brengt. In die wereld is ons hogere geestelijke zelf, het geestzelf, ingebed. Het maakt deel van uit van de Heilige Geest. Het geestzelf wordt ook 'het hoger Ik' genoemd.

Daarboven bevindt zich de levensgeest waarin God de Zoon, Christus, werkt. Rudolf Steiner noemt dit aspect dat verbonden is met Christus, 'het ware Ik'.

En daar weer boven bevindt zich de geestmens die deel uitmaakt van God de Vader.

Het gewone ik of ego

Het onderste deel van het ik dat zijn wortels in de drie lichamen en in de ziel heeft, noemen we het 'gewone alledaagse ik', of het 'lagere ik'. 'Lager-ik' om dit niet alleen te onderscheiden van het 'hoger-ik', het geestzelf. Maar ook omdat het verbonden is met de nog onontwikkelde, onbewuste lagen van onze persoonlijkheid die hun basis hebben in de lichamelijke omhullingen. Lichamelijke omhullingen waarin de tegenkrachten werkzaam zijn. In andere spirituele stromingen dan de antroposofische wordt dit deel van het ik 'het ego' genoemd, wat juist en helder is. 'Ego' omdat de mens omwille van de eigen persoonlijke ontwikkeling vanuit dit ik uit de omgeving naar zich toehaalt en alle aandacht op zichzelf vestigt en om zichzelf heen laat draaien. Dus 'ego-centrisch' is. Dat wil zeggen niet 'sociaal' is, maar 'antisociaal'. Het maakt de mens opgesloten in zichzelf.

In de menselijke ontwikkeling lag de afgelopen eeuwen, maar ook nu nog, de nadruk op de ontwikkeling van dit 'lagere' deel van het ik als basis van de persoonlijkheid. Rudolf Steiner wees er op dat dit ik nog lange tijd krachtig en stevig moet worden om het juiste instrument te kunnen zijn waarin het geestelijke zelf met zijn onvoorstelbare geestkracht kan leven en werken.

De drempelovergang naar de geestelijke wereld

De basis voor de huidige ik-ontwikkeling werd door de scheppende geestelijke wezens binnen de oude groepstoestand gelegd. In onze tijd maakt het ik zich echter geleidelijk aan vrij uit de oude groep of oude gemeenschapsvorm, om zijn eigen ik-proces te gaan.

Dat ik-proces zette in toen in 1899 het Kali Yuga ten einde liep en het lichte tijdperk van Michael zijn intrede deed. Michael is de leider van de bewustzijnszieletijd waarin het werkelijke ik, het geestelijke zelf, in mensen geboren wil worden. Het gevolg van de daad van Michael is dat de sluiers naar de geestelijke wereld, en dus ook naar het eigen geestelijke zelf, weggetrokken worden en er in de mensen van binnenuit het diepe verlangen opstijgt 'werkelijk' te worden. Te worden wie je in je wezen bent.

Dat proces voltrekt zich niet op een oude manier door een overstulping van de geest over het ik, maar door een proces waarin de mens door innerlijke activiteit zó aan zichzelf werkt, dat in het innerlijk geleidelijk aan een omvorming van het ego-ik in het geestzelf-ik plaatsvindt. Dat is de nieuwe, vrije, wijze waarop de geestelijke wereld in mensen werkt.

Die nieuwe manier werd mogelijk doordat tweeduizend jaar geleden het Mysterie van Golgotha zich voltrok. Tijdens zijn proces van dood en opstanding verbond Christus, God de Zoon, zich met het innerlijk, de ziel en het ik, van ons mensen. En doordat de Christusgeest vanaf die tijd als de Christusimpuls in alle mensen op aarde werkt, kan dit ik-transformatieproces zich in ons voltrekken en kunnen we ons zo op een nieuwe wijze verbinden met de wereld van de geest.

De ik-transformatie

Het ik-transformatieproces is nog niet zo lang in ons aan de gang. Niet meer dan een paar decennia.

Er horen vragen bij als ‘Wie ben ik werkelijk?’ ‘Waarom ben ik hier?’ ‘Waar dient dit allemaal voor?’ Vragen die onze grootouders en ouders nog niet konden stellen. Het zijn dringende vragen die je innerlijk raken en in beweging zetten. Je krijgt de behoefte naar binnen te keren en op onderzoek te gaan in het eigen innerlijk, in je eigen biografie en in je eigen wezen, om daar antwoorden te vinden.

Nog wat verder in dat proces zet je stappen op het gebied van de (zelf)reflectie, meditatie en de oordeelsvorming: Wat neem ik waar, wat denk ik, voel ik, wil ik? Welke inzichten ontstaan er zo? Wat ga ik doen? Zowel naar mij zelf als persoon, als naar de ander waarmee ik in relatie sta? Hoe kom ik tot inzicht in de ander? Hoe ga ik daar zó mee om dat zowel de ander als ikzelf vrij wordt of vrij blijft? Wat is er dan nodig, wat vraagt dat van mij, van mijn handelen?

Rudolf Steiner wees er op dat diegene vrij is die vanuit inzicht, dat wil zeggen, vanuit waarheid, handelt. Dat wijst erop dat door het proces van afstand nemen, vragen stellen en (zelf)reflectie, de krachten van het geestelijke zelf als gevolg van het transformatie-proces in het ik, toeneemt, groeit. Het geestelijke zelf schenkt je dan vanuit de volheid van de geestelijke wereld, waarheid en inzicht en daarmee vrijheid. Vrijheid naar jezelf toe en vrijheid naar de ander.

Door zo aan onszelf, onze zielekrachten en ons ik, te werken, gebeuren er twee dingen:

We bewerken de grond van ons ik zodat het geestelijke zelf in kan dalen. En er vindt transformatie plaats. Transformatie van ons ego-ik in de geestkrachten van ons geestzelf-ik. Iedere keer als wij iets begrijpen, waarheid vinden, ons een licht opgaat, vanuit inzicht het goede of het juiste doen, en dergelijke, wordt er iets van de ego-substantie van ons gewone ik omgevormd in de nieuwe krachtsubstantie van de geest, het geestelijke zelf.

De goddelijke kracht die dit bewerkstelligt is de Christuskracht, de Christusimpuls, die sinds de gebeurtenissen op Golgotha in ons innerlijk werkt en naar de toekomst toe steeds sterker in ons wordt. Dankzij onze eigen inspanning en de dragende, omvormende kracht van de Christusgeest in ons, zullen wij een steeds diepere verbinding met de wereld van de geest kunnen aangaan.

Op weg naar de nieuwe groepssituatie

Op deze wijze ontwikkelen wij de krachten en vermogens die wij nodig hebben wil de nieuwe groepssituatie bestaande uit vrije individuen die op de nieuwe wijze met elkaar samenwerken, in de toekomst ooit realiteit worden.

Door deze stappen te zetten, door steeds individueel en als mensen met elkaar vanuit bewustzijn, de eigen ik-kracht, samen te leven, samen te werken en gezamenlijk besluiten te nemen, uit te voeren en te evalueren, dus zó sociale kunst te beoefenen, werken we tegelijkertijd aan de voorbereiding van de geestzelfcultuur van het 6^e cultuurtijdperk.

Samengevat bestaat het ik-proces dus uit vijf verschillende aspecten:

1. de ik-organisatie of de ik-drager
2. het gewone of lagere ik, het ego-ik
3. het hoger-Ik of geestelijke zelf
4. het ware Ik
5. het van ego-ik in geestzelf-ik getransformeerd Ik. Ofwel de nieuwe geestkracht die uit geestsubstantie bestaat die uit de Opstandingskracht van Christus voortkomt en die met de dood niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.

De nieuwe verbinding met de wereld van de geest

De ik-ontwikkeling zoals hiervoor geschetst, laat zien dat we in onze tijd, de bewustzijnszieletijd, met de drempelovergang naar de geestelijke wereld te maken hebben. De basis van onze lichamelijke (fysiek-, etherisch en astraallichaam) en voor onze ziel (ons waarnemen, denken, voelen, willen, handelen) en ons ik, is gelegd. Het ‘instrument’ is klaar. Nu gaat het om de nieuwe verbinding met de wereld van de geest. Niet om een verbinding van buitenaf, zoals in de oude groep, maar individueel, persoonlijk, van binnenuit. Vanuit de diepte van het eigen innerlijk.

Daarmee zijn we als mensheid op een uiterst belangrijk en cruciaal punt in onze evolutie aangekomen.

Want, gaat die grote stap naar het realiseren van de geest op aarde in het 6^e cultuurtijdperk, lukken?

Dragende geestkrachten in het sociale leven

In de oude groepssituatie worden mensen in hun sociale leven nog geheel en al gedragen en geleid door geestelijke wezens - oude groepsgeesten - die de mens van buitenaf dragen en leiden via normen, regels, tradities en religieuze en autocratische leiders. Door de werking van deze oude groepsgeesten is er een vanzelfsprekend gevoel van verbinding tussen mensen.

In de volgende fase, de ik-fase, valt die oude, dragende, verbindende kracht van de oude groepsgeesten van buitenaf geleidelijk aan weg. En daarmee valt de oude groep, of de oude samenleving, steeds meer uit elkaar. Als gevolg daarvan worden mensen op zichzelf teruggeworpen en kunnen zij elkaar, zonder die automatische verbondenheid, steeds minder bereiken en begrijpen. Zo worden zij geïsoleerd.

Daarmee worden zij prooi voor de tegenkrachten. Deze grijpen nu hun kans. Dat doen ze door in mensen chaos te weeg te brengen en wiggen tussen hen te drijven met het doel de kloof tussen hen voortdurend groter te maken. Dat zien we steeds meer optreden in de wereld.

Bij ons in het Westen komen we het fenomeen van de toenemende werking van de tegenkrachten bijvoorbeeld tegen in de vele huwelijken en partnerrelaties die in scheiding eindigen, en de psychische problemen, conflicten en agressie waarmee mensen te kampen hebben.

Nieuwe verbindingen maken vanuit de geest

Het is duidelijk dat als we als mensheid willen overleven en verder willen, je de verbinding met jezelf én met de andere mens, heel bewust moet opbouwen en onderhouden. Met het verdwijnen van de oude samenhang en het zich terugtrekken van de oude groepsgeesten, ontstaat een nieuwe verbinding met je medemens meer en meer alleen als jij van jou uit de stap naar de ander zet, je in de ander verdiept, deze van zich uit leert begrijpen en vanuit inzicht met haar of hem omgaat.

Dat lukt alleen als je door middel van zelfreflectie, sturing hebt leren geven aan jezelf, openstaat voor de ander en de sociale vermogens ontwikkeld hebt om überhaupt de stap naar de ander te kunnen zetten. In de nieuwe sociale situatie zal het zo zijn dat pas op het moment dat de ander zich gezien, gehoord en begrepen voelt, de nieuwe verbinding ontstaat.

Vindt die ontmoeting plaats dan gebeurt er iets essentieels. Een ieder die dat heeft meegemaakt herkent dat magische moment ogenblikkelijk. Als je je werkelijk door de ander gezien en begrepen voelt, al dan niet in woorden uitgesproken, ervaar je dat er iets in je gebeurt. Er valt dan als het ware innerlijk iets van je af. Tegelijkertijd voel je dat er iets aan je wordt toegevoegd. Je innerlijke kracht neemt toe. Een jonge man waarmee ik eens een diepgaand gesprek had, bracht dat na afloop als volgt mooi onder woorden: 'Ik voel dat er nu meer van mij aanwezig is'.

Ik ben deze waarneming, dit gevoel, dat na zo'n werkelijke ontmoeting ontstaat, gaan zien als een teken dat zich in een dergelijke werkelijke ontmoeting met een ander mens, het ik-transformatieproces voltrekt. Tijdens het magische moment van de ontmoeting wordt er op een mysterieuze wijze iets van de ego-ik krachten omgevormd in die van het van binnenuit dragende geestzelf-ik.

Het bijzondere is dat door dit soort ontmoetingen een nieuw soort relatie tussen mensen groeit vanuit de geest, de geest die in beide persoonlijk leeft en die zij gemeenschappelijk hebben. Daarmee ontstaat er een nieuwe, vrije, relatie tussen hen en een gevoel van verbondenheid.

Geleidelijk aan ben ik er van overtuigd geraakt dat deze nieuwe wijze van bewust verbinding leggen met de ander al in de nabije toekomst nodig zal zijn wil er überhaupt contact ontstaan. Niet alleen in het samen-leven, maar ook in het werkleven. Met elkaar samenwerken zal er in de eerste plaats om vragen dat je de ander van mens tot mens leert kennen en begrijpen. Je collega zie je dan niet alleen als iemand waarmee je samenwerkt, maar in de eerste plaats als mens in zijn eigenheid waartoe jij je als mens houdt. Dat bewustzijn zal de nieuwe geestelijke kracht opleveren die mensen met elkaar verbindt en groepen en samenlevingen van binnenuit – op een nieuwe wijze – verenigt en draagt. Het begin dus van de sociale cultuurperiode, het 6^e Na-Atlantische tijdperk.

De werking van geestelijke wezens in groepen

Rudolf Steiner wees er op dat door deze nieuwe wijze van omgang met elkaar waarin de ene mens zich bewust met de ander verbindt, deze in zich opneemt en van zich uit leert begrijpen, een nieuw soort geestelijke wezens werkzaam zijn. Die geestelijke wezens verbinden niet alleen de betreffende mensen op een nieuwe, vrije wijze met elkaar, en werken inspirerend en krachtgevend op hun relatie in. Er gebeurt echter nog meer. De leden van deze nieuwe groep bouwen op deze wijze met elkaar ook een soort geestelijk krachtcentrum op, een sociale tempel, zoals Rudolf Steiner dat verwoordde.

Dat krachtcentrum of die sociale tempel, schept voor hoge geestelijke wezens niet alleen de mogelijkheid om mensen met elkaar te verbinden maar geeft hen ook de gelegenheid door deze groep heen de mensheid op aarde naar de volgende fase in de toekomst te leiden.

Rudolf Steiner verwoordde dat zo:

'Het is iets totaal nieuws dat door de vereniging ontstaat. Maar het ontstaat alleen, als de enkeling in de ander leeft, als de enkeling zijn kracht niet uit zichzelf put, maar mede uit de ander. Dat lukt echter alleen als hij onbaatzuchtig in de ander leeft. Aldus zijn menselijke verbindingen de geheimzinnige plaats, waar hogere spirituele wezens neerdalen om door de individuele mensen heen te werken, zoals de ziel door de lichaamsdelen werkt'.

Er wordt dan als het ware een geestelijk lichaam geschapen waardoorheen een nieuw groepsgeest werkt, die het op zijn beurt Michael als Tijdgeest en de in etherische gestalte werkende Christus, mogelijk maken de mensheid op aarde verder leiden naar de toekomst, het 6^e cultuurtijdperk.

Afhankelijk van de mensen

Op deze wijze, zo schetste Rudolf Steiner, geef je vorm aan de nieuwe wijze waarop de geestelijke wereld in onze tijd met de ik-mensen die individueel en in relatie tot elkaar geestelijk wakker worden, wil samenwerken. Pas als de mensen het initiatief nemen en zich met dat doel voor ogen organiseren en ver-enigen, kan de geestelijke wereld op de nieuwe wijze werken. Anders niet.

Hoe sterker dat gevoel van gemeenschappelijke verbondenheid ten aanzien van de te verrichten taak, hoe hoger de geestelijke wezens die zich daar mee verbinden.

De Antroposofische Vereniging en de Sociale Sectie

Wat betekent dit alles nu voor de Antroposofische Vereniging en voor de Sociale Sectie?

Tijdens de Kerstconferentie of Weihnachtstagung in 1923 legde Rudolf Steiner de geestelijke grondsteen voor een nieuwe cultuur van de geest in de harten van de aanwezige leden. Daardoor werd iets nieuws mogelijk. In een korte toespraak op eerste kerstdag zei hij:

'En de juiste bodem waarin wij de huidige grondsteen moeten leggen, de juiste bodem, zijn onze harten in hun harmonische samenwerking, in hun goede, van liefde doordrongen wil om gemeenschappelijke dat wat antroposofie wil, naar buiten te dragen'.

Opnieuw wijst Rudolf Steiner er op dat het in de Antroposofische Vereniging niet in de eerste plaats om geesteswetenschappelijke kennis gaat, maar om actieve, warme, van liefde doordrongen relaties en verbindingen tussen de leden die met elkaar dat wat de geestelijke wereld via de antroposofie en Rudolf Steiner wil bereiken, draagt en op die wijze mogelijk maakt. Ook hier gaat het er dus om dat door die wezenlijke verbinding van de leden met elkaar, iets totaal nieuws mogelijk wordt.

Sergej Prokofieff, Leo de la Houssaye, en Peter Selg, benadrukken dan ook steeds opnieuw dat de opdracht van de Antroposofische Vereniging in de allereerste plaats een sociale opdracht is.

Wat is dat nieuwe?

Rudolf Steiner legde tijdens de Kerstconferentie samen met de aanwezige leden de geestelijke grondslag voor een nieuwe Michael-gemeenschap op aarde. Een nieuwe gemeenschap vanuit de geest die het Christus in zijn etherische gestalte mogelijk maakt in de mensheid te werken en deze verder te leiden in de richting van de nieuwe geestzelfcultuur van broederlijkheid in het 6^e cultuurtijdperk.

Daarmee wordt duidelijk dat het tijdens de Kerstconferentie niet alleen om de aanwezige antroposofen ging, maar dat het er in de eerste plaats om ging dienend te zijn naar de geestelijke wereld en naar Christus. Namelijk om hem door deze nieuwe Michaelgemeenschap op aarde de mogelijkheid te geven de mensheid verder te leiden naar de komende cultuurperiodes van de geest.

De Antroposofen hebben hiermee een grote opdracht en verantwoordelijkheid gekregen.

Als je erkent dat de opgave van de Antroposofische Vereniging in de eerste plaats een sociale is, namelijk een Michael-gemeenschap op aarde te vormen die drager van de etherische Christus kan zijn, dan is helder dat de opdracht van Antroposofische Vereniging en die van de Sociale Sectie in wezen dezelfde is. Want net als de Antroposofische Vereniging heeft de Sociale Sectie de opdracht zo'n nieuwe gemeenschap van vrije ik-mensen te vormen dat daarin een hoog geestelijk wezen werkzaam kan zijn dat inspireert, draagt en leidt, zowel naar binnen in de Vereniging als naar buiten in de wereld.

Gebeurt dat dan worden er voortdurend nieuwe inzichten ontwikkeld en in praktijk gebracht die maken dat de weg van het oude sociale naar het nieuwe sociale via het ik-proces ook daadwerkelijk gegaan wordt.